KÜTAHYA ÇİNCİLİĞİNİN EVRENSELLİK SORUNU ÜZERİNE SANATÇILARIN GÖRÜŞLERİ¹

THE VIEWS OF THE CRAFTSMEN ON THE ISSUE OF UNIVERSALITY OF KUTAHYA TILE MAKING

Ozan KARABAŞ¹, Mahmut AYHAN²

¹⁻²Dumlupınar Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Fakültesi Grafik Bölümü, Kütahya / Türkiye

Öz: El sanatları uzun yıllardır gerek Türkiye’de gerekse dünyada popülerliğini sürdürmekte ve her geçen gün daha çok önemsenmektedir. Bu araştırma yüzyıllardır Kütahya şehrinin simgesi haline gelen ve el sanatlarının vazgeçilmez bir dalı olan çincilik konusunu ele almaktadır. Araştırmanın amacı; Kütahya Çinciliği’nin el sanatı olarak evrensellik sorunu üzerindeki etkilerinin incelenmesi ve konunun sanatçıların görüşlerinin alınarak değerlendirilmesidir. Araştırma tarama modelindedir ve nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada Kütahya’da yaşamakta olan, alanında uzman kişiler ve/veya ünlü sanatçılarla yazılı veya sözlü kayıt altına alınan görüşmeler yapılmış, konu hakkında yöneltilen yarı yapılandırılmış altı soru ile konuya ilişkin bulgular elde edilmiş, değerlendirme yapılmış ve araştırma sonucuna yönelik yorumlar sunulmuştur. Araştırmanın sonucunda; Kütahya Çinciliği’nin el sanatı olarak evrensellik sorunu üzerine görüşme yapılan kişilerin görüşleri doğrultusunda mevcut durum, karşılaşılan problemler, kültürel-ekonomik-turistik katkılar ve iletişim yönünden gelecek kuşaklara aktarım konularında iyileştirmeler ve doğabilecek kazanımlar ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çincilik, El Sanatları, Evrensellik, Kültür, Kütahya

Abstract: Handcrafts have been maintaining their popularity for many years in both Turkey and the world and each day they have been complimented more and more. This research handles the subject of tile making which has become the symbol of the Kütahya city of a hundred years and an indispensable branch of handcrafts. The aim of this research is analyzing the effects of the issue of universality of Kütahya tile-making as a handcraft and evaluating the subject according to artists’ opinions. This research is a screening model and interview technique of qualitative research models is used. In this research; written or oral interviews were conducted by recording with people experts in their fields and living in Kutahya, or/and famous artist artists with six semi-structured questions directed about the subject, findings were obtained, evaluated and suggestions were interpreted according to the result of the research. At the result of the research; current situation according to people interviewed with on the issue of universality of Kutahya tile making as a handcraft, the problems faced with, cultural-economic-touristic contributions and progresses in transferring to next generations in the way of communication and in accordance with this the acquisitions were put forward.

Key Words: Tile Making, Handicrafts, Universality, Culture, Kutahya

Doi: 10.17365/TMD.2015614146

(1) *Sorumlu Yazar: Ozan KARABAŞ, Dumlupınar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarım Bölümü, Kütahya / Türkiye ozankarabas@yahoo.com.tr Geliş Tarihi / Received: 29.09.2015 Kabul Tarihi/ Accepted: 04.11.2015 Makalenin Türü: Type of article (Araştırma – Uygulama / Research -Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None “Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Committee”*

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:78 K:117

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

1. GİRİŞ

Çini, “duvarları kaplayan, süslemek için kullanılan, bir yüzü sırlı ve genellikle çiçek resimleriyle süslemeli olan pişmiş levha, fayans” olarak tanımlanır (Türk Dil Kurumu Sözlük I, 1988: 312). Başka bir deyişle çini, “duvar kaplaması olarak kullanılan genellikle renkli ve geleneksel motiflerle süslenmiş kilden yapılp pişirilen levha” anlamında da kullanılmaktadır (Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 1986: 2740). Seramik “hammaddesi kil olup elde, kalıpta ya da tornada biçimlendirilmiş ve fırınlanmış her türlü eşyanın genel adıdır. Porselenden pişmiş toprak malzemeye dek her türlü obje bu sözcüğün kapsamına girer” (Sözen ve Tanyeli, 2003: 213). Ayrıca seramik, organik olmayan malzemelerin oluşturduğu bileşimlerin, çeşitli yöntemlerle şekil verildikten sonra sırlanarak veya sırlanmayarak sertleşip, dayanıklılık kazanıncaya kadar pişirilmesi bilim ve teknolojisi olarak da tanımlanır (Ayda, 2001: 7). “Çini” kelimesinin “i” ilgi ekiyle türetilmiş olması ilk bakışta çiniciliğin Çin’den geldiği kanısını uyandırabilmekte fakat gerçekte ise Türklere özgü bir sanat olduğu sanat tarihi uzmanlarınca kabul edilmektedir (Yetkin, 1972: 3-12). Ana vatani Orta Asya olarak bilinen çinicilik: Uygur Türkleri ile başladığı düşünülen, Karahanlılar’dan Gazneliler’e, Selçuklu’lardan Osmanlılar’a kadar geliştirilerek devam etmiş ve günümüze kadar popülerliğini yitirmeden süre gelmiş geleneksel el sanatı dallarından birisidir (Kütahya Ansiklopedisi, 1999: 67).

Çinicilik: sanatsal, kültürel ve ekonomik açılardan üstlenmiş olduğu değerlerle geleneksel el sanatları dalları arasında daima ön planda yer almış, gelişimi sırasında hammaddesinden ürünlerin işlenmesine ve pazarlanmasına kadar çeşitli aşamalarıyla belli coğrafyalarda ün kazanmıştır. Anadolu Beylikleri döneminde uzun bir süre Batı Anadolu’da kurulan Germiyanogulları Beyliği’nin kurulduğu başkent olarak da değer kazanan Kütahya, hem kalkınmasında önemli bir katkı sağlayan, hem de isminin dünya çapında duyulmasına sebep olan çiniciliği ile de oldukça değer kazanan önemli bir şehirdir. Frigler döneminde seramik yapımının bilindiği ve dekor çalışmalarının yapıldığı düşünüldüğünde, bugünkü Kütahya çini - seramik sanatının temeli, Frig’li seramik ustalarına dayandırılır (Şahin, 1981-82: 111–170). Kütahya XIV.yy.’dan beri Türk çini ve seramik sanatı ürünleriyle varlığını gösteren, önemli bir üretim merkezidir. Şehirdeki abidelerde kullanılmış olan az miktardaki çini süslemeler, bu sanatın Kütahya’da XV. yüzyılda gelişme aşamasında olduğunun göstergesidir (Yetkin, 1982: 83–110). Bir diğer önemli üretim merkezi olan İznik ile XV. yy.’a rastlayan dönemde Kütahya’da da beyaz hamurlu sır altına mavi-beyaz dekorlu seramik üretiminin başladığı düşünülmekte ve Kütahya’nın İznik’i destekleyen ikinci üretim merkezi konumunda günümüze kadar varlığını sürdürdüğü söylenebilir (Çini, 1991: 78). XVI.yy. sonlarına doğru yaklaşıldığında Kütahya Çiniciliği’nin kendine has dekor anlayışları da ortaya çıkmaya başlamış, XVI.yy.ın ikinci yarısında ise bütün diğer teknikler terk edilerek yalnız

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:78 K:117

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

sıraltı tekniği kullanılmıştır (Aslanapa, 1965: 2). XVII.yy. da Kütahya çiniciliğinin faaliyetleri büyük bir hız kazanmış ve araştırmalar sonucu ortaya çıkan resmi belgeler ile de onaylandığı gibi İznik çiniciliği için gerekli malzemelerin dahi temin edildiği bir merkez olarak konumlanmıştır (Yetkin, 1982: 83–110).

XVIII. yy başlarında Kütahya çiniciliğinde mavi, kırmızı, sarı, mor, yeşil gibi renklerle, küçük çiçeklerden oluşan alacalı bir dekorla yapılan Kütahya seramiği fincanlar, kâseler, hokka ve matara gibi küçük boylardaki ürünlere rastlandığı bilinmekte fakat XIX. yüzyılın sonlarından itibaren ise farklı etkiler altında olan seramiğin, karakteristik özelliklerini kaybettiği düşünülmektedir (Aslanapa, 1949: 22-23). XIX. yy. sonlarından ve XX. yy. başlarına kadar durgunluk dönemine giren Kütahya çiniciliğinde, faaliyet gösteren atölyelerde İznik desen ve motiflerinden yararlanılmaya çalışıldığı ancak I. Dünya Savaşı'nın başlaması ile olumsuz etkilendiği, savaşın sona ermesi ile birlikte de Kütahya çiniciliğinin gelişim gösterdiği ve üretimin hızlandığı bilinmektedir.

Kütahya çiniciliğine endüstriyel açıdan bakıldığında, ekonomik ve teknolojik gelişmelere paralel olarak çok çeşitli form ve tekniklerle üretilen hem kullanım hem de süs eşyaları dikkat çeker. Kalemlikler, pudriyerler, yumurta ve yumurtalıklar, isimlikler, çanlar, biblolar ve heykeller, hayvan formu ürünler, çok çeşitli küçük heykelcikler, sipariş üzerine yapılan form ve desenler, mumluk ve şamdanlar, aplikler, abajurlar bunlardan

bazılarıdır. Bunların yanı sıra: Kütahya'da seramik ve porselen üretimi yapan firmalarda bu çeşitliliğin çini üretimi yapan atölyelere nazaran daha fazla olduğu gözlemlenmektedir. Otel, restoran ve evlerde kullanım için üretilen sofa ve yemek takımları, porselen biblo ve süs eşyaları, el dekoru porselenler, vitrifiye ürünler, yer karosu ve fayanslar, çay takımları, demlikler, baharat takımları, saatler, kahvaltı setleri gibi ürünler bu firmalarda yapılan diğer çalışmalar arasında yer alır (Kaçmaz, 2008: 91).

Günümüz Kütahya çini ürünlerine evrensellik açısından bakıldığında birkaç yönden değerlendirilmesi gerekir. Bunlar: mimariye uygulanış bakımından, takı tasarım ve hediyelik eşya ürünlerine uygulanış bakımından, uluslararası etkinlikler ve pazarlama bakımından ve kültür turizmi ve iletişim bakımından değerlendirilmeler olarak sıralanabilir.

2. EL SANATI KAVRAMI AÇISINDAN KÜTAHYA ÇİNİCİLİĞİ

Çinicilik, Kütahya şehrine has bir hizmet alanı olarak gelişmiş ve şehre önemli bir değer kazandırmıştır. Kütahya merkezli olarak üretimi gerçekleştirilen kapsamlı bir faaliyet alanı olan çinicilik, aynı zamanda bir sanat kolu olarak gelişmiş ve şehre başta ekonomik olmak üzere hem sosyal hem de kültürel açıdan anlamlar yüklemiştir. Oldukça uzun bir tarihsel süreç boyunca önemini koruyan çinicilik, şehrin adeta sembolü haline gelmiş, sanatın ve ekonomik etkinliklerin

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:78 K:117

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

bir arada gerçekleştirildiği çeşitliliklere büründürülmüştür. Bu sebeplerle çinicilik, Kütahya'ya özel önemli bir faaliyet alanı olmakla birlikte, şehre farklı değerler katan özel bir hizmet alanı olarak da Kütahya'nın gelişmesinde ve hayatîyetini devam ettirmesi yönünde şehrin önemli dinamikleri arasında yerini almaktadır (Bilgi, 2009: 3).

Bir sanayinin en önemli etkilerinden birisi çevreye iş olanakları sağlamasıdır. Faaliyet halindeki imalat işletmelerinde çalışanlara, kendi evlerinde veya özel atölyelerde desenleme yapanlar ve çinicilik sanayinin iş olanağı sağladığı bu gruba çini pazarlayan işletmelerde çalışanlarında eklendiği düşünüldüğünde Kütahya'da yaşayan kadın – erkek birçok kişinin bu sanayide yer alan herhangi bir koldan geçimlerini sağladıkları söylenebilir. Bunun yanı sıra şehirde çiniciliği meslek edinenlerin dışında, yan uğraşı olarak bu alanı seçenlerinde sayısının oldukça fazla olduğu bilinmektedir (Atalay, 1983: 20 -21).

Kütahya, çini sanatının devam ettiği önemli bir merkezdir. Bu husus Kütahya'yı ziyaret eden insanlarda bilgi, merak ve araştırma isteğini ön plana çıkaran bir mahiyet kazandırır. Bütün bunlar yerli ve yabancı ziyaretçilerin çini el sanatlarına yoğun bir ilgi göstermesinde önemli derecede etkili olmuştur diyebiliriz. Ayrıca Kütahya şehrinde şehrin başta Atatürk Bulvarı, Cumhuriyet Caddesi ve Çiniciler Çarşısı olmak üzere çeşitli yerlerde bulunan çini mağazalarının yanı sıra, şehir dışında özellikle turizm hizmeti veren tatil beldelerinde turistik eşya satışı yapılan alanlarda

çini el sanatlarının ziyaretçilerin gözdesi haline gelmesinden dolayı çini, şehrin turistik simgesi haline gelmiştir (Doğaner, 1991: 66-79).

Fotoğraf 1. Kütahya Çiniciler Çarşısı, Kütahya, 2015

Günümüzde toplumlar, çağı izleyen bir gelişim ve değişim içindedir. Bu gelişim, dolayısıyla beraberinde getirdiği değişim, toplumların kültürlerine de yansımaktadır. Ancak günümüz Türkiye'sinde bu gelişim ve değişimin, kültürel anlamda, pek doğru olduğu söylenemez. Sözgelimi, geleneksel kültürün parçası olan el sanatı ürünlerinin birçoğu, günümüzde işlevlerini yitirirken, bazıları da ya kaybolmuş ya kullanımdan kalkmış ya da işlev değiştirmiştir. El sanatı ürünlerinin üretimi ise geleneksel işlevleri dışında, turizmin talep ettiği yönde gelişmektedir. Bu anlamda üretimi yapılan el sanatı ürünlerin bir bölümü, geleneksel ürünlere yeni görünüm kazandırılarak ya da işlev değiştirilerek yapılırken, bir bölümü de yeni tasarımlar olarak piyasaya sürülmektedir. Geçmişte, insan yaşamında kullanılan birçok eşya, günümüzde endüstriyel olarak üretilmektedir ve buna bağlı olarak bu eşyalarda değişim, çeşitlenme, eski

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:78 K:117

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

örneklerinin kimilerinde ise Kütahya çiniciliğinde ve birçok el sanatı üründe olduğu gibi yozlaşma gözlenmektedir (Öztürk, 2005: 73).

3. MİMARİYE UYGULANİŞ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Türk süsleme sanatında çiniciliğin, mimari ile iç içe bir bütünlük oluşturmaları ve mimarinin estetik etkisine renk katması nedeniyle çok eski tarihlerden beri Yakın Doğu’da kullanıldığı bilinmektedir (Bayrak, 2006: 145). Anadolu’da çiniciliğin gelişmesinde uygulanan mimari çini süsleme unsurların ise Türk çiniciliğinin ün kazanmasında ve adının yaygın olarak anılmasında etkin olduğu düşünülür. Bu devirde camilerin, mescitlerin, medreselerin, türbelerin ve sarayların büyük ölçüde çinilerle, çini mozaikler ve sırlı tuğla ile bezendiği görülmektedir. Sırlı tuğlaların Anadolu Selçuklu mimari süslemesinde büyük ağırlığı vardır. Daha dayanıklı olan sırlı tuğla bezemenin özellikle yapı dışında, çininin ise yapı içinde yer aldığı dikkat çekmektedir (Kaçmaz, 2008: 8).

Kütahya’nın bugün için bilinen en erken tarihli çinileri, üretim yerleri konusu kesinlik kazanmamış olmasına rağmen, 1377 tarihli Kütahya Kurşunlu (Kasımpaşa) Camii minaresindeki renk renk sırlı tuğlalar, günümüzde “Çini Müzesi” olarak kullanılan Gök Şadırvan ismiyle de tanınan Germiyanoglu II. Yakup Bey’in 1428 tarihli türbesindeki sanduka ve zemin döşemesinde kullanılan firuze renkli sarı altıgen ve üçgen

levhalarda renkli sır tekniğindeki rumi – palmet desenli bordür çinileri, 1433 yılına tarihlenen İshak Fakih Camii’nin türbe haline dönüştürülmüş son cemaat yerinin sağındaki bölümün duvarlarını ve zeminini kaplayan restorasyon öncesine ait firuze renkli sırlı levhalardır (Demirsar, 2007: 331-333).

Fotoğraf 2. İshak Fakih Camii ve Medresesi, Kütahya, 2015

Bunların yanı sıra Kütahya ilinde bulunan çinili tarihi mimari yapılar: Hisarbey (Saray) Camii, Kükürt Köyü Camii, Balıklı Tekkesi, Salahane, Ali Paşa Camii, Ulu Camii, Dönenler Camii, Balıklı Camii, Sadettin Camii, Takvacılar Camii, Eski Hükümet Konağı-Çinili Mescit, Kaditler Camii, Küpecik Camii, Ahievren Çeşmesi, Yeni Hükümet Konağı, Kütahya Ticaret ve Sanayi Odası gibi birçok yapı olarak sıralanabilir (Kınay, 1991, 14).

Kütahya çinilerinin süslediği Anadolu’daki mimari yapılar oldukça fazla olmakla birlikte en bilinen yapılar; Ankara Hacı Bayram Camii, Ankara İç Cebeci Camii, Ankara Maltepe Camii, Antalya Müsellim Camii, Bilecik Söğüt Sait Bey Çeşmesi,

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:78 K:117

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Bursa Ulu Cami Çeşmesi, Çorum İskilip Ulu Camii, Camii, İstanbul Topkapı Sarayı (Harem), İstanbul Haydarpasa Gar ve İskelesi, İstanbul Kadıköy Vapur İskelesi, İstanbul Besiktas Vapur İskelesi, İzmir Yalı (Konak) Camii, İzmir Milli Kütüphane, Konya İskilip Ulu Camii, Konya Mevlana Türbesi (Kubbe-i Hadra) ve ayrıca İstanbul, Ankara, İzmir, Konya gibi büyük şehirlerde bulunan resmi-özel binalar, bazı banka ve vakıf hanları da örnek gösterilebilecek yapılar arasındadır.

Son yıllarda gerçekleştirilen çininin mimariye uygulanması ve evrensel oluşuna verilebilecek en güzel örneklerden birisi ise; “Asrın Projesi” olarak da nitelendirilen Marmaray’ın bazı istasyonlarının duvarlarını süsleyen, İznik ilçesinde klasik Osmanlı çini motiflerinden esinlenilerek üretilen devasa panolardır. Temelde çağdaş bir sanat olarak İslam geometrisine dayanan İznik çinileri, İstanbul, Ankara ve Bursa metrolarından sonra şimdi de Marmaray’da geçmişle bugünü, sanatla sokağı, bireysel hayallerle toplumun algısını çini panolarda buluşturmakta ve tekdüze bir yolculuğu her gün yeniden renklendirip bir düşünce oyununa dönüştürmektedir. Özgün tasarım çalışmaları ve baştan sona el işçiliğiyle oluşturulan, mekanik, mesafeli istasyon düzenlemelerine canlı, davetkâr, şenlikli bir çehre kazandıran bu eserler İznik Çini Eğitim ve Öğretim Vakfı’nın atölyelerinde yıllar süren yoğun araştırmalar sonucu doğal ve saf malzemelerden “Marmaray Projesi” için özel olarak üretilmiştir (Marmaray İçin Özel Çini Üretili, *Radikal*, 29.10.2013).

Marmaray istasyonlarındaki çinilerin yapımında Kütahya atölyelerindeki ustaların da eserleri bulunmaktadır.

Fotoğraf 4. Ayrılık Çeşmesi Detay, Kadıköy Marmaray İstasyonu, 2013

Fotoğraf 5. Tarihi Bir Boğaziçi Tüp Geçit Projesi ve Detayı, 240x1080 cm. Üsküdar Marmaray İstasyonu, 2013

Bu eserler dışında Almanya, İngiltere, Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerde bulunan birçok caminin Kütahya çinileriyle süslenmiş olduğu ve Kütahya çini örneklerinin

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:78 K:117

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

dünyaca ünlü müze ve özel koleksiyonlarda da yer aldığı bilinmektedir.

4. TAKI TASARIM ÜRÜNLERİNE UYGULANİŞ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Anadolu coğrafyasında yer alan her bölge ve kent, Türk kültür ve sanatının izlerini taşıyan çeşitli değerlere sahiptir. Özellikle de Kütahya gibi bazı kentler “şehzade sancağı” özelliğini taşıması ve dolayısıyla da Osmanlı ordusunun toplandığı önemli bir uğrak yeri olması gibi özelliklerle öne çıkmaktadır. Kütahya hem Osmanlı hem de Türkiye Cumhuriyeti kültür ve sanatının zirveyi yaşadığı dönemlerden önemli bir yerleşim merkezidir. Bu sebeplerle de her dönemde önemli eserlerle donatılmış ve geleneksel Türk el sanatları açısından zengin bir birikime sahip olmuştur. (Mercin ve Şekerci: 2013, 87-88).

Anadolu insanı özel günlerde kullanılmak üzere el emeği – göz nuru ile hazırladığı giysilerini, takı ve aksesuarlarını uzun yıllar özenle korumuş ve başlı başına bir zenginlik olarak değerlendirerek günümüze kadar ulaştırmayı başarmıştır. Bu kıyafetler ve takılar bir anı olarak saklanıp korunmakla birlikte, kırsal yörelerde halen özel gün ve törenlerde giyilip ya da takılarak güzellikleri gözler önüne serilmektedir (Güler ve Aral: 2014, 149).

Özellikle kadınların vazgeçilmez tutkusu olan süslenme arzusunun her yüzyılda var olduğu düşünüldüğünde, Yağmur ve Yeşilyurt (2012: 271)’un geleneksel çini sanatının modern tasarımla takıya uyarlanarak test amaçlı üretilen takıların tüketiciler tarafından ne derece kabul gördüğünü belirlemek üzere yapmış oldukları araştırmaya göre; çini, altın, gümüş, bakır ve yarı değerli süs taşları ile telkari, kabartma, mihlama gibi kuyumculuk teknikleri kullanılarak tasarlanmış takıların eğitim ve gelir düzeyi yüksek olan genç kadınlar tarafından daha çok beğenildiği tespit edilmiştir. Öte yandan takılara yönelik genel memnuniyet düzeyi yüksek olup, kişiye özgün oluşu, özel tasarım oluşu, farklılığı, orijinalliği, tarihi ve mistik anlam taşıması kadınların beğenisinde etkili olan önemli özellikler arasında yer almıştır.

Kütahya çini ustaları tarafından takılar üzerine yapılan çeşitli tasarımlar ise oldukça ilgi çekmektedir. Çeşitli renk, desen ve bezemelerle oluşturulan kolyeler, bilezikler, küpeler, bileklikler, yüzükler, broşlar, yaka iğneleri, saç tokaları gibi aksesuarlar her geçen gün geleneksel veya modern anlayıştaki farklı boyutlardaki tasarımlarla üretilmekte, zaman zaman ise gümüş gibi çeşitli madenler veya farklı taşlar ve boncuklarla uyumlu bir şekilde birleştirilerek tüketicilerin beğenisine sunulmaktadır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE
September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter
ID:78 K:117

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Fotoğraf 6. Çinili Takı Tasarımlarından Örnekler

5. HEDİYELİK EŞYA ÜRÜNLERİNE UYGULANİŞ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kütahya'da XIV. yy.'ın son yarısında kırmızı seramik üretimiyle başlayan hamurlu işler zamanla kobalt mavisi, manganez moru, firuze ve siyah tonların kullanıldığı çinili eserlere dönüşmüşlerdir. XV. yy'da kırmızı hamurlu seramiklerden mavi-beyaz imalata geçen Kütahya çinileri çoğunlukla halkın ihtiyacını karşılamak üzere üretilmiş ve Anadolu çini geleneğinin sürdürülmesine önemli katkı sağlamıştır.

Kütahya atölyelerindeki üretimin XVIII. yy.da hız kazanarak serbest fırça işi ve modern anlayışlı yeni bir seramik sanatı olarak gelişimini sürdürmesi ile birlikte; sert beyaz hamurlu, sır altı tekniğinde yapılan seramikler, fincan, kase, hokka, matara, kapaklı ibrik, kapaklı sahan,

kulplu-kulpsuz kupa, gülâbdan, kandil, sürahi, buhurdanlık, limonluk, süs topuzları ve tabaklar gibi küçük boy zarif seramikler ve serbest- hafif fırça süslemeleri barındıran özellikleriyle klasik seramiklerden farklı mahalli bir sanat karakteri oluşturmuşlardır. Bezeme olarak da mavi, kırmızı, sarı, mor, yeşil, eflatun, lacivert renklerle küçük çiçekler, bitki motifleri, yapraklar, sarmaşıklar, damlalar ve madalyonlar tercih edilen süslemeler arasında kuş, balık ve mahalli kıyafette insan figürlerinin de kullanıldığı dikkat çeker.

Fotoğraf 7. Hediyelik Eşya Mağazasından Bir Görünüm

El sanatı ürünleri turizm endüstrisi ile yoğun bir etkileşim içerisinde. Turistlerin alışverişlerinde gittiği yöreye ait olan özel bir el sanatı ürününü satın almak, hem yaşadığı kişisel tecrübenin bir delili, hem de evine döndüğünde kendisi için anı niteliği taşıyan bir eşya konumundadır. Bu nedenle el sanatları daima turizmin ayrılmaz bir parçası olarak düşünülebilir (Bayazıt vd.,2012: 901).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:78 K:117

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Kütahya seramik ve çini atölyeleri ile fabrikaları Türkiye'nin seramik merkezi olma özelliğini sürdürmektedir ve mevcut atölyelerin büyük bir kısmında kendine özgü desen anlayışı fark edilir. Bunun nedenleri arasında ise özellikle piyasa koşulları ve ekonomik getirisi olan ürünlerin satışından para kazanma amacı bulunduğu düşünülmektedir (Gülaçtı, 2012: 43).

Güncel olarak farklı tekniklerden yararlanılarak üretilen eserler: tabaklar, dik formlar, kâseler, plaka ürünler, biblolar ve süs amaçlı formlar olarak sıralanabilir. Tabak formları halk arasında düz, lenger, rölyefli, çukur, altıgen, sekizgen, kare, saat tabakları gibi adlandırılırken, çeşitli formlarda üretilen farklı büyüklüklerdeki kâseler de dikkat çekmektedir. Dik formulu ürünler arasında; düz vazo, taç vazo, çeşmi bülbül, kapaklı formlar, küpler, sürahiler, kulplu ve emzikli ibrikler, burgulu şahlar ve gözyaşı vazoları olarak adlandırılan ürünler bulunmaktadır. Plaka ürünlerinden olan karo, nihale ve taş çini karolar da günümüzde talep edilen diğer ürünlerdendir. Hayvan figürlü biblolar arasında genel olarak balık, kaplumbağa, tavşan, kedi, kuş, fil, maymun, ördek, horoz ve salyangoz gibi formlar tercih edilmektedir. Bunların yanı sıra, diğer formlardan kupalar, pudriyerler, mataralar, gülabdanlar, tütsü kapları, nargileler, gaz lambaları, çarıklar, takı amaçlı yüzük taşı, kolyeler, küpeler, anahtarlık formları, uğurböcekleri, buzdolabı süsleri, balık formulu plakalar, ayaklı sehpa, soba formları, büstler, masklar, efe ve yöresel kıyafetli formlar, mimari yapılarda

kullanılan sütun, taç ve kornişler, çekmece kulpları, aynalıklar, aplikler (aydınlatma), yük-sükler, çerezlikler, şekerlikler, mücevher kutuları, fincanlar gibi formlarda hediyeelik eşya pazarına yönelik üretilen eserler arasındadır.

Fotoğraf 8. Çini Eserlerden Örnekler

6. ULUSLARARASI ETKİNLİKLER VE PAZARLAMA BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Çinicilik, güzel sanatların göze hitap eden bir koludur. Örneğin bir evin duvarında asılı duran güzel desenli bir çini tabağın verdiği hazzın maddi ölçülerle değerlendirilebilmesi mümkün değildir. Çinili eşyalardaki bu özellik, alana yönelik sanayi kolunda yeni ürünlerin meydana getirilmesi ve sanat kolunun farklı ürünlerle geliştirilmesi gibi açılardan önemli bir etken olmuştur. Bu sebeple vazo, tabak, biblo gibi ekonomik bakımdan oldukça fazla sayıda talep edilen süs eşyaları şekil ve desen yönlerinden çeşitlendirilmiştir. Duvar çinileri gibi kaplama malzemesi olarak tercih edilen ürünler ise genellikle sipariş üzerine, sergileneceği mekân ve yüzeyin özellikleri göz önünde bulundurularak tasarlanmakta ve üretilmektedir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:78 K:117

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Pazarlama işlemleri genellikle fabrikalar, toptancılar, perakendeciler gibi kanallardan veya yurdun birçok yerinde özellikle de turistlerin yoğunlukla uğradığı yerleşim bölgelerinde seyyar toptancılar tarafından yapılmakta, taşıma sırasında kırılmasını önlemek için özel ambalajlama yapılmaktadır (Atalay, 1983: 89-93).

Kütahya’da Kütahya Çini ve Seramik Üreticileri ve Sanatkârları Derneği (KÜÇİSAD) de faaliyet göstermektedir. Derneğin amacı Türk-İslam dünyasında yüzyıllarca sayısız eserleri süsleyerek günümüze ulaşan geleneksel el sanatımız çiniciliğin, gelecek kuşaklara bir kültür mirası ve bir meslek olarak güvenle aktarılmasını, dünya ülkelerine etkin biçimde tanıtılmasını, araştırma, geliştirme, üretim, tanıtım ve pazarlama aşamalarında karşılaşılan sorunların giderilerek sonsuza kadar yaşatılmasını sağlamaktır. Kütahya’dan çıkan çini eserlerinin üretiminin %80’i yurtdışına yönelik olarak gerçekleşmektedir. Elişi olduğu için, diğer ülkelerde bu sanat çok ilgi görmektedir. Bu yüzden ticaret gün geçtikçe daha da önem kazanmaktadır (Küçükıylmazlar, 2006: 18).

7. KÜLTÜR TURİZMİ VE İLETİŞİM BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Turizm bir ülkenin var olan özgün değerlerini tanıtmada konusunda önemli faktör olduğu gibi, kültür ve sanat ürünleri de turistlerin tüketim tercihlerinde ilk sıralarda yer almaktadır. Genel olarak yapılan istatistiklere göre turizm gelirleri içerisinde en büyük payı el sanatları ürünleri

oluştururken, içinde bulunduğumuz yüzyılda teknolojik açıdan çok ileri gitmiş toplumların dahi geleneksel unsurlara oldukça sahip çıktıkları ve kültürel değerlerden turizm alanında etkin şekilde faydalandıkları görülmektedir (Can, 2013: 259).

Günümüzde, el sanatları konusu iki yönüyle dikkat çekmektedir. Bunlardan birincisi çağdaş dünya koşullarında, dünyaca yaşanan gelişmelerin oluşturduğu ve yeni eğilimlerin belirlediği yaşam gereği, geleneksel değerlerin (el sanatı ürünlerin) değişime uğraması, ortadan kalkması, geleneksel el işi ürünlerin pek çoğunun ticari ürüne dönüşmesidir. İkincisi ise kültür tarihi açısından çok önemli olan, değişime uğrayan, kaybolan bu değerlerin sonraki kuşaklara aktarılması sorunudur (Öztürk, 2005: 69).

Türkiye ve dünyada “çinicilik” denildiğinde akla ilk gelen yerlerden birisi olarak Kütahya şehri, yoğunlukla toprak ürünleri ve kültürel temalar içeren çinileri ile yıllardır yerli ve yabancı turistlerin ilgi odağı konumunda ve gerek şehirde gerekse satışa sunulan diğer turistik yerlerde ekonomik bir dinamik oluşturmaktadır. Bu nedenle büyük ve küçük her türlü işletme ve atölye için sürekli bir üretim pazarı haline gelen çinicilik, desinatöründen çamurcusuna kadar sayısız form ve çeşitliliği ile üretim zincirindeki her birey ya da kurumun içerisinde bulunduğu döngünün bir parçası olarak hem kişisel hem de toplumsal getiriler sağlayan güçlü bir piyasa niteliğindedir. Hediye ve hatıra olarak tercih edilen ürünler arasında en çok dikkat çekenler; yaldızlı tabaklar, kabartmalı vazolar,

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:78 K:117

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

duvar panoları, bardak, mıknaatıslı materyaller, çay – kahve takımları, demlik, hayvan figürleri, narlar ve küllüklerdir. Bu sınıftaki ürünlerin fiyatlarının diğer sanatsal ürünlere kıyasla daha ekonomik olmasının satışı kolaylaştırdığı ve iktisadi hareketliliği sürekliliğe sevk ettiği düşünülmektedir (Bayazıt ve Işık, 2012: 896).

Toplumsal değerlerin giderek karmaşık boyutlara ulaştığı çağımızda, her bireyin kişi ve topluma karşı olan sorumluluklarının önemi her geçen gün geçtikçe artmaktadır. Sorumluluk duygusu toplumsal bir üründür ve bu duygu yalnız yaşamla sınırlı değildir. Kişi sadece içinde yaşadığı topluma karşı değil, gelecek kuşaklara karşı da sorumluluk bilinci içerisinde olmalı: topluma mal olmuş, benimsenmiş gelenek ve göreneklerin, sağlıklı çevrenin, uygarca ilişkilerin korunması, kültürel sürekliliğin sağlanması, fiziksel ve kültürel mirasın yaşatılarak gelecek nesillere aktarılması gibi amaçlarla kültürel değerlerimizden birisi olan çinili eserleri de özel bir çaba ile korumalı ve kültür turizmi-iletişim bakımından onları gelecek nesillerin de faydalanabilmesi düşüncesiyle sahiplenerek yaşatmalıdır (Işıkhana, 2012: 21).

8. KÜTAHYA ÇİNİ ÜRÜNLERİNİN EVRENSELLİĞE YÖNELİK SORUNLARI

Araştırmada; Türkiye’de ve dünyada gün geçtikçe daha da çok önemsenen ve değer verilen el sanatları konusu hakkında, yüzyıllardır Kütahya şehrinin simgesi haline gelen çinicilik sanatının evrensel açıdan değerlendirilmesi amacıyla yaşamakta olan,

alanında uzman kişiler ve/veya ünlü sanatçılara, sırasıyla “Kütahya’daki çini el sanatlarının mevcut durumu hakkındaki görüşleriniz nelerdir?”, “Çini el sanatlarının mimariye uygulananı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?”, “Çini el sanatlarının takı tasarımlarına uygulananı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?”, “Çini el sanatlarının hediyelik eşyalara uygulananı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?”, “Çini el sanatlarının iletişim yönünden gelecek kuşaklara aktarılması hakkındaki görüşleriniz nelerdir?”, “Çini el sanatlarının kültürel turizm açısından ekonomik kazanca katkısı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” soruları yapılan görüşmeler esnasında sorulmuştur.

Yaşamakta olan alanında uzman kişiler ve/veya ünlü sanatçılar; Ahmet Karakaş, Ali Çiçek, Harun Çetin, Hüseyin Ermumcu, İsmail Yiğit, Mehmet Gürsoy, Mehmet Koçer, Mustafa Kerkük, Nalan Ördöğdu ve Nurettin Gülaçtı olmak üzere on kişi olarak belirlenmiştir. Görüşme sorularına verilen cevaplar, gruplandırılarak özetlenmiştir.

9. BULGULAR ve YORUMLAR

Görüşme yapılan sanatçıların görüşme sorularına verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgulara göre çini el sanatlarının mevcut durumu hakkında yapılan görüşmelerde ilk olarak yöneltilen “Kütahya’daki çini el sanatlarının mevcut durumu hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” sorusuna yönelik cevaplarda; Ahmet Karakaş çinilerdeki form ve desenlerin kalitesinin artması sektörün daha çok çini sanatçısı kazanması, anonim desenlerle birlikte yeni

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:78 K:117

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

desenlerin kullanılmasıyla özgün eserlerin ortaya çıkması yönüyle, Hüseyin Ermumcu önemini kaybetmeden devam etmesi sebebiyle, İsmail Yiğit geçmiş dönemlere göre daha fazla geliştirilmesiyle, Mehmet Gürsoy sanatçıların çaba göstermeleriyle, Mehmet Koçer bireysellikten ve ulusallıktan da öte evrensel bir boyut kazandığı düşüncesiyle günümüz çini el sanatlarının olumlu yönde ilerlediğini belirtmiş, buna karşılık Ali Çiçek el yapımı ürünlere rağbetin azalması, Harun Çetin kalitesiz işler ortaya koyulması, Mustafa Kerkük el işçiliği dışında serigrafi tekniği ile eserler üretilmesi, Nalan Ördöğdu çini sanatının tam anlamıyla ve layıkıyla yapılmaması, Nurettin Gülaçtı özgün karakteristik özelliklerini yitirmesi gibi sebeplerle ilerlemenin olumsuz yönde olduğunu ifade etmişlerdir. Ahmet Karakaş, İsmail Yiğit ve Mehmet Koçer sanatçı sayısının çoğaldığını belirtirken; Harun Çetin ve Mustafa Kerkük çini el sanatlarının usta olmayan kimselerce de yapılıyor olduğunu vurgulamışlardır.

Ahmet Karakaş, İsmail Yiğit, Mehmet Gürsoy ve Mehmet Koçer üretilmekte olan eserlerin kalitesinin arttığını ifade etmekteyken; Ali Çiçek, Harun Çetin ve Mustafa Kerkük eser kalitesinin düştüğünü belirtmişlerdir. Ali Çiçek ve Harun Çetin ayrıca kalite gibi fiyatların da düştüğünü ifade etmişler ve tüketicinin ucuz ürünleri tercih ettiğini vurgulamışlardır.

Nurettin Gülaçtı, Harun Çetin ve Nalan Ördöğdu tüketicinin sanatsal bakış açısından farklı düzeylerde olduğu görüşünde birleşirken, Harun Çetin ve Nalan Ördöğdu gerek Kütahya halkının

gerekse çini üreten insanların yeteri kadar bilinçli olmadığını ifade ettikleri görülmektedir. Mustafa Kerkük, Nalan Ördöğdu ve Nurettin Gülaçtı günümüzde üretilen çinilerin Türk tarihini, kültürünü ve geleneklerini yansıtmaktan uzak bir anlayışla yapıldığını belirtirken, Ahmet Karakaş özgün eserler de üretildiğini ifade etmiştir. Bunların yanı sıra Ali Çiçek el ürünlerine rağbetin azalmakta olduğunu, Hüseyin Ermumcu Dumlupınar Üniversitesinin çeşitli yönlerden çini sanatının gelişimine destek verdiğini, Mehmet Koçer iş alanındaki sürekliliğin usta çırak ilişkisiyle sürdürülmekte olduğunu, Nalan Ördöğdu üretimde ticari kaygıların ön planda yer aldığını ve devlet desteğini yetersiz bulduğunu vurguladıkları görülmüştür.

İkinci olarak yöneltilen “Çini el sanatlarının mimariye uygulanışı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” sorusuna yönelik cevaplarda; görüşme yapılan kişilerin tümü çini el sanatlarının mimariye uygulanmasının gerekli olduğu görüşünde birleşmişlerdir. Ali Çiçek mimari unsurların şehrin görseelliğini artırması yönüyle, Harun Çetin ise şehrin turistik imajına farklılık kazandırması sebebiyle mimari- de çini unsurunun kullanılmasını şehre çekicilik kazandırdığı görüşünde birleşmişler ancak her ikisi de Kütahya’daki mimari unsurların yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Harun Çetin’in ayrıca gelecekte teknoloji destekli fabrikasyon ürünlerin tercih edileceğini ve turistik açıdan butik oteller, seramik evler ve benzeri projeler yapılarak şehir merkezinin, bazı sokakların, tarihi yerlerin çinili mimari unsurlarla bezenmesi gerektiğini vurguladığı

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:78 K:117

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

görülmüştür. İsmail Yiğit çini malzemenin daha gösterişli görünmesi ve kalıcılığının artırılması yönünde ahşap ve taş gibi doğal malzemelerin kullanılması gerektiğini ifade etmiştir.

Mehmet Koçer çini el sanatlarını mimariye uygulanışı sırasında üretim yapan kişiler ile mimarların iş birliği yaparak ortak eserler ortaya koyabileceğini, teknolojik gelişmelerin getirdiği imkânlarla mimaride çini kullanımının daha elverişli hale geldiğini ve böylelikle kamu binalarında çinili eserlerin kullanılmasının yaygınlaştığını belirtmiştir. Ayrıca mimariye uygulanacak projelerin tasarımlarının her aşamasında işin ehli kişilerden bilgi ve yönlendirme alınması gerektiğini ifade eden sanatçının bu düşüncesi, Nurettin Gülaçtı'nın mimaride kullanılacak çinili unsurların binaya ait birtakım özellikler göz önünde bulundurularak ve dikkate alınarak tasarlanması gerektiği düşüncesi ile örtüşmektedir. Bu düşünce Mustafa Kerkük tarafından da desteklenmiş; mimaride kullanılan çinilerin akademisyenler, yenilikçi-modern mimar ve mühendislerin yardımıyla şekillendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Nalan Ördöğdu'nun ise, çininin mimaride dekoratif olarak kullanılması sırasında ticari kaygılardan uzaklaşılması gerektiği ve sanatsal yönün ön plana çıkarılarak tasarlanan mimari unsurlarla yeni bir moda yaratılmasının faydalı olabileceğini ifade ettiği görülmektedir.

Üçüncü olarak yöneltilen “Çini el sanatlarının takı tasarımlarına uygulanışı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” sorusuna yönelik cevaplarda; Ahmet Karakaş, Ali Çiçek, Harun Çetin, Hüseyin

Ermumcu, İsmail Yiğit, Mehmet Koçer, Mustafa Kerkük, Nalan Ördöğdu ve Nurettin Gülaçtı takı tasarımlarında çinili uygulamaların yapılmasına olumlu yönde baktıklarını ifade etmelerine rağmen, Mehmet Gürsoy takılar üzerindeki alanların çok dar olması sebebiyle motif kullanımını sınırlandırdığından çinili takı tasarımlarının yapılmasını olumsuz karşıladığını ifade etmiştir.

Ahmet Karakaş'ın iç pazarda tek satılan ürünün çinili takılar olduğu düşüncesi ile Nalan Ördöğdu'nun çinili takıların turistlerin çok fazla ilgisini çekmekte olduğu düşüncesi birbiriyle örtüşmekle birlikte Ali Çiçek'in İznik üretimi çinili takıların renklerinin daha canlı olması sebebiyle tercih edildiği ve oldukça fazla satıldığı görüşünün, Ali Karakaş ve Nalan Ördöğdu'nun düşünceleri ile aynı doğrultuda olduğu anlaşılmaktadır. Ali Çiçek İznik'te üretilenlere oranla Kütahya'da üretilen takı tasarımlarının zayıf olduğunu belirtirken, Ahmet Karakaş dışa bağımlı pazarın olumsuzluğunu vurgulamıştır. Harun Çetin sağlamlık ve su geçirmeme özellikleri, İsmail Yiğit ise dayanıklılık ve olumlu enerji vermesi özellikleri sebebiyle takı üretimlerinde kuvars bünye kullanılmasının gerekli olduğunu ifade etmişlerdir.

Hüseyin Ermumcu geleneksel form ve süsleme tekrarının dışına çıkılarak yapılan takıların daha modern bir anlayışa sahip olduğunu, Mustafa Kerkük ve Nalan Ördöğdu çini ile gümüş, altın gibi değerli madenler kullanılarak yapılan takıların daha gösterişli olacağını ve dikkat çekeceğini belirtmişlerdir. Nalan Ördöğdu ayrıca; pazarlama

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:78 K:117

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

sürecinde daha kaliteli ve gösterişli mekanlarda sunum yapılmasının etkili olacağını, Mustafa Kerkük serigrafî yöntemi ile yapılan üretimlerin takıları değersizleştirdiğini ve fiyatını düşürdüğünü, Nurettin Gülaçtı ise takı tasarımlarının yapımında çininin özgün ve özel bir kültürel değer olarak benimsenmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bunların yanı sıra Harun Çetin ve Mehmet Gürsoy takı tasarımları üretmediklerini belirtmişlerdir.

Dördüncü olarak yöneltilen “Çini el sanatlarının hediyeelik eşyalara uygulanışı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” sorusuna yönelik cevaplarda; görüşme yapılan kişilerin tümü çini el sanatlarının hediyeelik eşyalara uygulanmasının gerekli olduğu görüşünde birleşmişlerdir. Harun Çetin perakende satışlardan çok toptan satışlar yapıldığı, İsmail Yiğit İslam sanatının karakterize edilmiş sembolik bezemeleri kullanıldığı, Mehmet Gürsoy boyut olarak büyük ve küçük eserler üretildiği, Mehmet Koçer branşlaşmalar ile daha kaliteli ve hızlı üretim yapıldığı, Nalan Ördöğdu el dekoru ile tasarlandığı için çinili hediyeelik eşyaların yurt içinde ve yurt dışında oldukça talep gördüğünü, turistlerin ise çok fazla ilgi gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra Ali Çiçek hediyeelik eşya pazarının getirisinin yüksek olduğunu belirtirken, Harun Çetin Kütahya halkının çinili objelerin her türüne yıllardır alışık olduğu için turistlerin aksine çok fazla ilgi göstermediğini ifade etmiştir. Hüseyin Ermumcu geleneksel dekoratif anlayış ile üretilen objelere getirdiği farklılıklar yönüyle teknolojinin üretime katkı sağladığını vurgularken, teknolojik

gelişmelerin üretime özgünlük kattığını ifade etmiş, İsmail Yiğit Hüseyin Ermumcu’nun bu görüşünü destekleyerek özgün eserler üretildiği sürece hediyeelik eşyaların günümüzde olduğu gibi gelecekte de fazlasıyla rağbet göreceğini belirtmiş, Mehmet Koçer ise çininin Kütahya açısından önemli bir sektör olduğunu vurgulamıştır. Mustafa Kerkük son yirmi yılda yetişen sanatçıların oldukça güzel hediyeelik eşya tasarımları yaptığını ifade etmiş, Nalan Ördöğdu özellikle el dekoru olarak üretilen objelerin daha çok nitelik kazandığını, Nurettin Gülaçtı ise ülkemize özgün bu değerın reklamının yapılması gerektiğini ve birtakım projelerle farklı tasarımlar geliştirilerek dünyaya tanıtılması gerektiğini belirtmiştir.

Beşinci olarak yöneltilen “Çini el sanatlarının iletişim yönünden gelecek kuşaklara aktarılması hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” sorusuna yönelik cevaplarda; Ahmet Karakaş, Hüseyin Ermumcu, İsmail Yiğit, Mehmet Gürsoy, Mehmet Koçer, Mustafa Kerkük, Nalan Ördöğdu ve Nurettin Gülaçtı çini el sanatlarının gelecek kuşaklara aktarılmasının gerekli olduğunu ifade etmelerine rağmen, Ali Çiçek çalışmalarında kendine özel dekorlar ve tonlamalar olması sebebiyle ileri zamanlarda farklılıklarıyla özgün kalmak istediği için, Harun Çetin ise kuşaktan kuşağa kendi çabası olmasa bile bir şekilde aktarımın devam edeceği düşüncesi ile herhangi bir şekilde bilgi ve tecrübelerini paylaşmadıklarını belirtmişlerdir.

Ahmet Karakaş çocuklarına, Mehmet Koçer ise öğrencilerine ve yanında çalışan elemanlarına

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:78 K:117

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

konu ile ilgili bilgilerini öğrettiklerini belirtirken, Ahmet Karakaş ayrıca eğitim kurumlarında çalışan öğreticilerin daha nitelikli olmalarını ve Halk Eğitim Merkezlerinin ise bu konuda eğitime destek vermeleri gerektiğini ifade etmiştir.

Harun Çetin zamanla özgün tasarımların artacağını ve el dekorundan çok fabrikasyon çinilerin rağbet göreceğini, Hüseyin Er mumcu çini el sanatlarının gelecek kuşaklara aktarımında Geleneksel El Sanatları Araştırma Komisyonu’nun önerilerinin dikkate alınması ve önerilere uyulmasını, İsmail Yiğit usta-çırak ilişkisi ile aktarma yolunun devam edeceğini ve hâlihazırda Kütahya’da yetişmiş olan insanların bu konuda fazlasıyla yetenekli olduklarını, Mehmet Koçer aktarma yapılırken çininin genel karakterinin bozulmaması gerektiğini, sadece uygulama tekniklerinin değil çini kültürünün de öğretilmesinin zorunlu olduğunu vurguladıkları görülmüştür.

Mehmet Koçer YÖK’ün Güzel Sanatlar Fakültesi programlarını yeniden gözden geçirerek geliştirmesine yönelik ifadesi, Mustafa Kerkük’ün üniversitelerin araştırmalar ve bilimsel etkinlikler yaparak konu hakkında farkındalık yaratılması ve kitaplar yazılmasına yönelik ifadesi ile örtüşmektedir.

Nalan Ördöğdu çini el sanatının günümüzde hak ettiği değeri bulamadığını ve hatta bu durumun devam etmesi halinde şu andaki değerini de yitireceğini, çinili ürünlerde KDV uygulamasının kaldırılması gibi devletin desteğine ihtiyaç duyulduğunu, kaçak ticaretin engellenmesi gerektiğini,

çiniciler arasında birliktelik sağlanması ve eğitim kurumlarının sayı ve nitelik olarak çoğaltılması gibi gelişmelerin gerçekleştirilmesi ile hem kalitenin artırılacağını hem de aktarımın daha nitelikli yapılacağını ifade ettiği görülmektedir. Nurettin Gülaçtı ise çini el sanatlarının gelecek kuşaklara aktarımı sırasında sanatla ilgili bilgilerin öğretilmek suretiyle kişilerin değil, eserlerin ve sanat dalının ölümsüzleştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Altıncı olarak yöneltlen “Çini el sanatlarının kültürel turizm açısından ekonomik kazanca katkısı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” sorusuna yönelik cevaplarda; görüşme yapılan kişilerin tümü çini el sanatlarının ekonomik kazanca oldukça katkı sağladığı görüşünde birleşmişlerdir. Ahmet Karakaş bu konuda ayrıca; üretici ve sanatçıya oranla pazarlayan ve müşteriye satan kişilerin daha çok kazanç sağladıklarını vurgulamıştır. Harun Çetin’in yerli ve yabancı turistlerin eserlerini satın aldığı düşüncesi, Hüseyin Er mumcu’nun turistlere yönelik bir pazar olduğu düşüncesi ve Mehmet Gürsoy’un müzelerin eser talep etmesi düşüncesi birbiriyle örtüşmekte ve gerek kamu kurumlarının, gerek kolleksiyonerlerin, gerekse yerli ve yabancı turistlerin çini el sanatı ürünlerine oldukça ilgi duydukları ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan Harun Çetin insanların yaşam alanlarındaki en güzel yerlerde eserlerinin sergilenmesinden, Mehmet Gürsoy ise Harun Çetin’in ifadesine benzer olarak, eserlerinin birçok tanınmış müze ve kolleksiyonerlerde bulunmasından gurur duyduklarını belirtmişlerdir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:78 K:117

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Ali Çiçek Kütahya şehrini az sayıda kişinin ziyaret etmesi sebebiyle çini el sanatlarının turizme yönelik tanıtımının yetersiz olduğunu, bu nedenle sosyal tesisler kurularak, fuar ortam ve organizasyonları düzenlenerek, internet üzerinden tanıtıcı sayfalar hazırlanarak ve sosyal medya araçları aktif olarak kullanılarak yerli ve yabancı turistlerin ilgisinin çekilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ali Çiçek'in bu düşüncesine paralel olarak Hüseyin Ermumcu çininin yalnızca süs eşyası olarak kullanımının yanı sıra gündelik kullanım eşyası yönüyle de ön plana çıkarılmasının gerek yerli ve yabancı turistlerin gerekse yerli halkın ilgisini artırmada önemli bir etken olacağını ifade etmiştir. İsmail Yiğit günümüzde çok sayıda çini ustası çırağı ve kalfası yetiştiğini ve gün geçtikçe atölye sayılarının arttığını, gelecekte ise günümüzde de olduğu gibi çini el sanatlarının ekonomik kazanca olan büyük katkısının devam edeceğini vurgularken, Mehmet Koçer'in Kütahya halkının büyük bir kısmının çini el sanatları iş alanının birçok yönüyle bağlantılı olduğunu belirttiği görüşü birbirini destekler niteliktedir.

Mehmet Koçer ve Nurettin Gülaçtı'nın işveren olan herkesin iş kanununun kurallarına uyması, Mehmet Koçer ve Nalan Ördöğdu'nun Sosyal Güvenlik Kurumu'nun benzeri yerlerde çalışanlar için sigorta primlerinin düşürülmesi ve devletin çini el sanatı ürünlerine uyguladığı KDV konusunda yeni düzenlemeler yapması düşünceleri; kalitenin artırılması, haksız rekabetin ortadan kaldırılması, çalışma koşullarının iyileştirmesi ve üretimin daha

nitelikli olabilmesi için belirtilen benzer ifadelerdendir. Nurettin Gülaçtı'nın; bahsedilen olumsuzlukların devam etmesi halinde ulusal bir değer olarak çini el sanatının Türkiye'de ve dünyada hak ettiği yeri elde edemeyeceği düşüncesi ise Mehmet Koçer ve Nalan Ördöğdu'nun düşüncelerini desteklemektedir. Nalan Ördöğdu'nun ayrıca; üretimin ticari kaygılardan uzaklaşarak yapılması gerektiği, böylelikle her sanatçının ürettiği eserlerle tarihe bir iz bıraktığını ifade ettiği görülmüştür.

10. SONUÇ

İlk olarak yöneltlen "Kütahya'daki çini el sanatlarının mevcut durumu hakkındaki görüşleriniz nelerdir?" sorusu ile ilgili verilen cevaplara dayanılarak ortaya çıkan sonuçlara göre; Kütahya Çiniciliğinin bugünkü durumunun sanatçı sayısı, üretilen eserlerin kalitesi, Dumlupınar Üniversitesi'nin eğitim desteği yönlerinden olumlu gelişmeler içinde olduğu, özgün eserlerin de var olduğu tespit edilirken, çini el sanatlarının usta olmayan kimselerce de yapılıyor olmasının eser kalitesini düşürdüğü, gerek Kütahya halkının gerekse çini üreten insanların yeteri kadar bilinçli olmadıkları, üretilen çinilerin Türk tarihini, kültürünü ve geleneklerini yansıtmaktan uzak kaldığı ve el sanatlarına rağbetin azaldığı yönündeki olumsuzlukların varlığı da anlaşılmaktadır. Ayrıca; günümüz çini işlemeciliğindeki iş akışı sürekliliğinin usta çırak ilişkisiyle sürdürülmekte olduğu, üretimde ticari kaygıların ön planda yer aldığı ve devlet desteğinin yetersiz bulunduğu yapılan görüşmeden anlaşılmaktadır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:78 K:117

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

İkinci olarak yöneltilen “Çini el sanatlarının mimariye uygulanışı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” sorusu ile ilgili verilen cevaplara dayanılarak ortaya çıkan sonuçlara göre; mimari alanlarda çininin kullanılmasının gerekli olduğu tespit edilirken, mimari unsurların şehir görseiliğinin artması ve turistik imajının farklılık kazanması yönleriyle şehrin çekicilik kazanacağı, Kütahya’daki mimari unsurların yetersiz olduğu, gelecekte teknoloji destekli fabrikasyon ürünlerin tercih edileceğinin düşünüldüğü, butik oteller, seramik evler gibi projeler yapılarak şehir merkezinin, bazı sokakların, tarihi yerlerin çinili unsurlarla bezenmesinin turistik açıdan faydalı olacağı, ahşap ve taş gibi doğal malzemelerin çinili unsurlarla birleştirilerek kullanılacak mimari yapıların gösteriş kazanacağı ve daha dayanıklı olacağı anlaşılmaktadır. Ayrıca; çini üretimi yapan kişiler ile mimarların iş birliği yapmaları gerektiği, çinili unsurlarla tasarlanması düşünülen binanın birtakım özelliklerinin göz önüne alınması, tasarımlarda akademisyenlerle, yenilikçi-modern mimar ve mühendislerle yardımlaşılması, çininin sanatsal yönünün ön plana çıkarılarak uygulanması ile bir moda yaratılabileceği düşünceleri yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır.

Üçüncü olarak yöneltilen “Çini el sanatlarının takı tasarımlarına uygulanışı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” sorusu ile ilgili verilen cevaplara dayanılarak ortaya çıkan sonuçlara göre; takı tasarımlarına çinili uygulamaların yapılmasına çoğunlukla olumlu yönde bakıldığı, iç pazarda çinili takıların oldukça fazla talep gördüğü, turistlerin çinili takılara

oldukça fazla ilgi gösterdiği, daha canlı renkleri sebebiyle İznik üretimi takıların tercih edildiği ve oldukça fazla tüketildiği, Kütahya’da üretilen takı tasarımlarının İznik’te üretilenlere oranla zayıf olduğu ve ticari açıdan bakıldığında dışa bağımlı pazarın olumsuzluklarının varlığı anlaşılmaktadır. Ayrıca; sağlamlık, su geçirmezlik ve olumlu enerji vermesi özellikleri sebebiyle takı üretimlerinde kuvars bünye kullanılmasının gerektiği, geleneksel form ve süsleme tekrarlarının dışına çıkılarak daha modern anlayışla takılar üretilebileceği, çini ile gümüş ve altın gibi değerli madenlerin kullanılmasıyla daha gösterişli ve dikkat çekici takılar elde edileceği, pazarlama sürecinde kaliteli ve gösterişli mekanların seçilmesinin etkili olabileceği, serigrafi yönteminin uygulandığı takıların değerinin ve fiyatının düştüğü tespit edilmekle birlikte tasarımların yapımında çininin özgün ve özel bir kültürel değer olarak benimsenmesi gerekliliği yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır.

Dördüncü olarak yöneltilen “Çini el sanatlarının hediyelik eşyalara uygulanışı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” sorusu ile ilgili verilen cevaplara dayanılarak ortaya çıkan sonuçlara göre; çini el sanatlarının hediyelik eşyalara uygulanması gereklidir. Perakende satışlardan çok toptan satışların yapılmakta olduğu, İslam sanatının karakterize edilmiş sembolik bezemelerinin kullanıldığı büyük ve küçük eserler üretildiği, üretim dallarında gerçekleşen branşlaşmaların daha kaliteli ve hızlı üretim avantajı sağladığı, el dekoru hediyelik eşyaların ayrıcalıklı talep gördüğü, yurt içi ve

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:78 K:117

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yurt dışı da dahil olmak üzere turistler tarafından hediyeelik objelere çok fazla ilgi gösterildiği, getirisi yüksek bir pazar olduğu, Kütahya halkının fazla ilgili olmadığı, teknolojinin geleneksel dekoratif anlayış ile üretilen objelere farklılıklar getirdiği ve özgünlük kattığı, çinili hediyeelik eşyalardaki özgünlüğün kaybedilmemesi gerektiği ve çininin Kütahya açısından çok önemli bir sektör olduğu, ülkeye ait bu değerın reklamlarla ve birtakım projelerle farklı tasarımlar gerçekleştirilerek dünyaya tanıtılması gerektiği yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır.

Beşinci olarak yöneltilen “Çini el sanatlarının iletişim yönünden gelecek kuşaklara aktarılması hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” sorusu ile ilgili verilen cevaplara dayanılarak ortaya çıkan sonuçlara göre; görüşme yapılan kişilerin çoğunluğu çini el sanatlarının iletişim yönünden gelecek kuşaklara aktarılmasının gerekli olduğu görüşünde birleşirken bir kişinin kendine özel sitilinin farkındalık yaratması ve benzersiz kalması, diğerinin ise aktarmada öznel bir çaba göstermeye gerek duymaması sebepleriyle gelecek kuşaklarla bilgi ve tecrübelerini paylaşmadıkları tespit edilmiş, bu konuda eğitim kurumlarında çalışan öğreticilerde daha fazla nitelik arandığı, Halk Eğitim Merkezlerinin daha aktif olarak çalışmaları gerektiği, özgün tasarımların ilerleyen zamanda artacağı, fabrikasyon çinilerin el dekoruna oranla daha fazla rağbet göreceği, usta-çırak ilişkisi yolu ile gelecek kuşaklara aktarımın devam edeceği, Kütahya’da yetişmiş insanların çini alanında hali

hazırda yetenekli oldukları, Geleneksel El Sanatları Araştırma Komisyonu’nun önerileri doğrultusunda yönlendirmeler yapılması, çininin genel karakterinin bozulmadan ve uygulama teknikleri ile birlikte kültürünün de öğretilmesinin zorunlu olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca; YÖK’ün Güzel Sanatlar Fakültesi programlarını geliştirmesi, üniversitelerin araştırmalar, kitaplar ve bilimsel etkinliklerle farkındalık yaratması, çini el sanatının hak ettiği değerin altında muamele gördüğü ve gelecekte var olan bu değeri de kaybedeceği, çinili ürünlerde KDV uygulamasının kaldırılması, kaçak ticaretin engellenmesi, çiniciler arasında birliktelik sağlanması, eğitim kurumlarının sayı ve nitelik olarak çoğaltılması gibi gelişmelerin gerçekleştirilmesi ve aktarım sırasında eserlerin ve sanat dalının ölümsüzleştirilmesinin gerekliliği yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır.

Altıncı olarak yöneltilen “Çini el sanatlarının kültürel turizm açısından ekonomik kazanca katkısı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” sorusu ile ilgili verilen cevaplara dayanılarak ortaya çıkan sonuçlara göre; çini el sanatlarının ekonomik kazanca oldukça katkı sağladığı, üretici ve sanatçıya oranla pazarlayan ve müşteriye satan kişilerin daha çok kazanç elde ettiği, kamu kurumlarının, kolleksiyonerlerin, yerli ve yabancı turistlerin çini el sanatı ürünlerine oldukça ilgi duyduğu, çini el sanatı ürünlerini satın alan insanların bu eserleri yaşam alanlarındaki en güzel yerlerde sergilemelerinin sanatçılar için gurur kaynağı olduğu, şehrin az sayıda kişi tarafından ziyaret edildiği, şehre sosyal tesisler kurularak, fuar

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:78 K:117

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ortam ve organizasyonları düzenlenerek, internet üzerinden tanıtıcı sayfalar hazırlanarak ve sosyal medya araçları aktif olarak kullanılarak yerli ve yabancı turistlerin ilgisinin çekilmesi gerektiği, günümüzde çok sayıda çini ustası, çırağı ve kalfası yetiştiği, gün geçtikçe atölye sayılarının artırıldığı, gelecekte ise günümüzde de olduğu gibi çini el sanatlarının ekonomik kazanca olan büyük katkısının devam edeceği, Kütahya halkının büyük bir kısmının çini el sanatları iş alanının birçok yönüyle bağlantılı olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca; çalışma koşullarının ve üretimin daha nitelikli olabilmesi için işverenlerin iş kanununun kurallarına uyması, Sosyal Güvenlik Kurumu'nun bu alanda çalışanlar için sigorta primlerini düşürmesi, devletin çini el sanatı ürünlerine uyguladığı KDV konusunda yeni düzenlemeler yapması, haksız rekabetin ortadan kaldırılması ve üretimin ticari kaygılardan uzaklaşarak yapılmasının gerektiği ifade edilmiş, böylelikle ise ürettiği her eserle sanatçıların tarihe bir iz bırakma fırsatı bulduğu yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

- ASLANAPA, O., (1949).** Osmanlılar Devrinde Kütahya Çinileri, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No: 426, Üçler Basımevi, İstanbul
- ASLANAPA, O., (1965).** Anadolu'da Türk Çini ve Keramik Sanatı, İstanbul: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay., No:10, Seri: V, Sayı:1

ATALAY, M., (1983). Kütahya Çinicilik Sanayiinin İncelenmesi – İstatiksel Bir Yaklaşım, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No.10, Eskişehir

AYDA, D., (2001). Seramik Tasarımı, Ya-Pa Yayınları, İstanbul

BAYAZIT, M., CEYLAN, U. ve SAYLAN, U., (2012). Geleneksel El Sanatlarının Bölge Turizmine Etkisi: Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Journal of Life Sciences, Cilt:1, Sayı:1, ss. 899-908

BAYAZIT, M. ve IŞIK, İ., (2012). Geçmişten Günümüze Çini Sanatı Ve Kütahya Çiniciliği, Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, Cilt:1, Sayı:1, ss. 891-898

BAYRAK, E., (2006). Kütahya Çinilerinin Teknik ve Desen Özellikleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara

BİLGİ, F. Ö., (2009). Kütahya Çiniciliğinin Üretim Ve Pazarlama Sorunları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kütahya

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, (1986). C.VI, Milliyet Yayınları, İstanbul

CAN, M., (2013). Geleneksel Türk El Sanatlarının Turizme Ve Ekonomiye Katkısı, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, Cilt:5, No:2, ss. 259-266, ISSN: 1309-8012 (Online)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE
September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter
ID:78 K:117

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- ÇİNİ, R., (1991).** Türk Çiniciliğinde Kütahya, Uycan Yayınları, İstanbul
- DEMİRSAR, A. B., (2007).** Anadolu’da Türk Devri Çini Ve Seramik Sanatı, T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul
- DOĞANER, S., (1991).** Türk Çini Sanatının Kütahya Turizmindeki Yeri, Turizm Yıllığı 1991, Türkiye Kalkınma Bankası Yayınları, Ankara
- GÜLAÇTI, N., (2012).** Selçuklu Dönemi Figüratif Dekorlu Seramik ve Çini Örneklerinin Cumhuriyet Dönemi Kütahya Figüratif Çinileriyle Karşılaştırılması, 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, Bahar, ss. 33-48
- GÜLER, M. ve ARAL, S., (2014).** Konya Kemer ve Kemer Tokaları, Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi, ART-E Mayıs-Haziran Sayı:13, ss. 149-173
- IŞIKHAN, S. S., (2012).** Tarihi Çinilerde Yapısal Özellikler Ve Karşılaşılan Bozulmalar, Yedi, Dokuz Eylül Üniversitesi G.S.F. Dergisi, Sayı:7, ss. 15-22
- KAÇMAZ, H., (2008).** Cumhuriyetten Günümüze Kütahya Çini Sanatı, Bazı Atölyeler İle Ustaların Çini Ve Seramik Sanatına Katkıları, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya
- KINAY, H. F., (1991).** Kütahya Çiniciliğinin Dünü, Bugünü ve Yarını Üzerine Bir Araştırma, Sanayi Odası Yayınları, Kütahya.
- KÜÇÜKYILMAZLAR, A., (2006).** İstanbul Ticaret Odası Çini Araştırması, Elektronik Ticaret Rehberi, İTO Yayınları – 3, 80 sayfa
- Kütahya Ansiklopedisi, (1999).** Kütahya Belediyesi Yayınları, Kütahya
- Marmaray için özel çini üretildi, Radikal, 29.10.2013**
- MERCİN, L. ve H., ŞEKERCİ, (2013).** Kütahya Bölgesi Elmas Mıhlıyıcılığı, Akdeniz Sanat Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 12, ss. 85-94
- ÖZTÜRK, İ., (2005).** Türk El Sanatlarının Günümüzdeki Durumu (Tarihçe, Sorunlar, Öneriler), Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi, Sayı: 7, ss. 67-75
- SÖZEN, M. ve TANYELİ, U., (2003).** Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul
- ŞAHİN, F., (1981–1982).** Kütahya’da Çinili Eserler, Atatürk’ün Doğumunun 100. Yılına Armağan Kütahya, İstanbul
- Türk Dil Kurumu Sözlük I, (1988).** Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yay
- YAĞMUR, Ö. ve YEŞİLYURT, F., (2012).** A Study on Modern Jewellery Designed with Traditional Turkish Ceramics and Women’s Acceptance of This Jewellery, Atatürk Üni-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:78 K:117

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

versitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,
Cilt:16, Sayı:2, ss. 271-284

YETKİN, Ş., (1972). Anadolu’da Türk Çini
Sanatının Gelişmesi, İstanbul Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi Yayını, İstanbul

YETKİN, Ş., (1982). Kütahya Dışındaki, Kütahya
Çinileriyle Süslü Eserler, Atatürk’ün 100.
Yılına Armağan, İstanbul

**Yazar Notu: Bu araştırma, “Kütahya Çiniciliğinin
Evrensellik Sorunu Üzerine Sanatçıların
Görüşlerinin Değerlendirilmesi” isimli
Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezinden
üretilmiştir.**

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:78 K:117

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Handcrafts have been maintaining their popularity for many years in both Turkey and the world and each day they have been complimented more and more. This research handles the subject of tile making which has become the symbol of the Kütahya city of a hundred years and an indispensable branch of handcrafts. The aim of this research is analyzing the effects of the issue of universality of Kütahya tile-making as a handcraft and evaluating the subject according to artists' opinions. This research is a screening model and interview technique of qualitative research models is used. In this research; written or oral interviews were conducted by recording with people experts in their fields and living in Kutahya, or/and famous artist artists with six semi-structured questions directed about the subject, findings were obtained, evaluated and suggestions were interpreted according to the result of the research. Interviews that were planned to Schedule with twenty-one people at the start of the study completed with only ten people because of the rejections of eleven people basend on health problems, work,travel and so on in the appointment procers. According to survey the number of people making tiles multiples and orijinal Works are produced. The puality of tile –making increases with the alternative patterns of productions,colors,forms and designs. Priting tecnigves are used during the production of artifacts but that decreases the prices. The artistic heritage of the consumers and/or artistic awaremess is inadeguase and affordable producus of like making for costumers are preferred, hand-made products decreases demand because they are expensive. In the production process it is considered according to free matketeconomy .In various provinces of Turkey and around the World there are unprecedented architectures with tile. Like in the past, the tile should be used in architecture and the application of traditional tile crafts to architecture shold be continved. Kütahya is the control point of tile makin even the capital. Applications are made on mosques and newly built modern building's interior and exterior sides. Applications enriched with natürel materials such as wood and stone, makes tile more flashy and in crease its permanence. Recently it begins to spread using tiled Works in public building and in artehitectural applications fabricated products with the help of technology are preferred. The appoturitres provided by the technology the tile has become more favorable in application in wider areas with bath internal and external fronts Jewellry is a recessity of the tile desingn. Consumers demand a lot of jewelery products, jewelery tiles attracts the attention of tourists and domestic market demand is also very high. Jewelry design products bring diversity

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:78 K:117

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

to the tile application, designs made taken out of traditional forms, decorations and repetition cater to more modern approach. Quartz, located in tile and semi-precious stone, gives positive energy to people with jewelry. Jewelry designed with silver and gold not only draws attractions but also gains material value and continues to provide energy throughout the centuries as well as protect its existence unless it is broken. Tile is an important sector in Kütahya as a gift, trained tile artists make beautiful designs and should be applied to souvenirs. Domestic and foreign tourists are interested in tile products more than Kütahya's local people. Souvenirs are more attractive than other objects and according to market more profitable items are listed as plates, tears, vases, pitchers, jewelry and panels. Rather than retail sales, wholesale sales are made domestic and abroad. Technological advances bring differences and with the approach of traditional decoration, the objects produced with tile which is applied on souvenirs, should be regarded as an innovation to the tourism contribution. Small objects adorned with tiles are reasons to prefer for consumers who can not get great works. Recently there are branches in production such as mud, forms, cookies, decoration and with these branches better and faster productions are made. However, in hand decor gifts applications are more qualified. When looking in a positive angle to the interviewed experts in the field of tile-making and / or famous artists; the people trained in Kütahya are already gifted in tile-making crafts. Although there aren't many masters like before, the art of tile-making will continue to transfer from one generations to another with the master-apprentice relationship and should be passed to the future generations for sure. Some tile producers are transferring their existing knowledge and experience to their children or staff. Folk training institutions gives the tile application training but the students in these institutions should be more educated. In time the number of examples of original design will increase and in future it is expected to see demand in fabrication tiles rather than hand-made. One third of population living in Kütahya is interested in tile-making in many ways such as production, raw materials, decor etc. Today many tile masters, apprentices, formen continue to grow and grow and these trained men works in hundreds of workshops. Day by day the number of workshops increase, with this increase not only Kütahya but also economy of the country is contributed. Many well-known museums and collectors are interested in tile works and it is proud for tile producers that both domestic and foreign tourists exhibit their works in most beautiful places in their living areas. The suggestions about the universality of tile making and its transfer to future generations in the way of communication can be listed as: Traditional Crafts Investigation Commission's researches should be taken into account, and should be acted according to suggestions with the aim of transferring tile making to future generations, developing and maintaining. Tile-making, whose every motif is a cult and touch should be transferred to next generations with the decorative sense and with depicting mystical structure of Traditional

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık 2015 Sayı: 06 Sonbahar Kış

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

September / October / November / December 2015 Issue 06 Autumn Winter

ID:78 K:117

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Turkish Art and without ruining its general character. In the transmission process, not only application techniques but also culture should be taught and told deeply. By HEC, school of Fine Arts programs should be revised and tile-making should be supported by educational institutions. Universities should lead tile-making with artistic and scientific events to keep alive like it is a research and written books. KDV application should be removed, it should be supported by government, illegal trade must be prevented, tile producers should be unified as cooperatives., education institutions should be increased in number and in quality so qualifications and opportunities should be developed in a positive way. Secrets should not be hided as the master of “tomato red” or “coral” color in the past, not persons works and art should be immortalized by teaching knowledge and experience. The attraction of domestic and foreign tourists should be drawn by several organizations using communication such as social media. Conscious thinking should be created that tile is not only an ornament but also a Daily use object and shouldn't be regarded as just for tourist market., it should be transferred for everyone as a sector. Employers must comply with the rule of law and do their jobs properly. Locals should be awakened that they harm the country and tile-making lose its value in Turkey and around the World with such negativity unless they obey the rules.